

Hva skjer med pengene i Arendal?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «ROBEK». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Arendals økonomi fant. Og Arendal har en dramatisk historie: en kommune som balanserte på kanten av statlig kontroll, tomt for sparepenger og med stor gjeld — men som klarte å snu driften akkurat i tide.

-1,7 %

slik gikk det i 2024: kommunen brukte 79,6 millioner mer enn den tjente. Tomt på sparekontoen, stor gjeld, for høy drift

+1,7 %

men i 2025 ble det snudd til pluss — akkurat nok til å unngå at staten overtok styringen (ROBEK)

100 %

kommunens lån tilsvarer nesten en hel årsinntekt. Renteregningen er den største økonomiske faren

Tenk på kommunen som en husholdning: Arendal hadde et tøft år i 2024 — familien brukte mer enn den tjente, sparekontoen var tom, og de hadde tatt opp store lån. Det var fare for at «banken» (staten) skulle overta budsjettstyringen. Men i 2025 strammet familien kraftig inn på alle utgifter, og klarte så vidt å få regnskapet i pluss igjen. Faren er ikke over — det er ingen sparepenger å gå på, og lånet er fortsatt stort — men de holdt seg unna «bankens» kontroll. Det er omtrent det som skjer i Arendal nå.

En vanlig misforståelse vi må rydde av veien: Noen tror Arendal var rammet av den såkalte «Terra-saken» i 2007. Det stemmer ikke. Terra-skandalen rammet åtte *kraftkommuner* som hadde plassert kraftpenger i risikable amerikanske produkter — Arendal var ikke en av dem. Arendals problemer er en helt egen historie: høy gjeld, svak inntektsside, og et høyt byggetempo over mange år.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, kommunens egne rapporter og budsjetter, kommunerevisjonen). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

På kanten av statlig styring — men driften ble snudd i 2025

Da en ny kommunedirektør begynte i jobben i februar 2025 og la fram resultatet for året før, var beskjeden krystallklar: «**Ingen penger på fond, stort lån og for høy drift.**» Kommunen hadde gått med 79,6 millioner i underskudd i 2024, og styrte mot et underskudd på over 300 millioner. Høsten før hadde ledelsen sagt at det «ikke er et usannsynlig scenario» at Arendal havner på den såkalte ROBEK-lista fra sommeren 2026.

Hva er ROBEK? Det er statens «svarteliste» for kommuner med dårlig økonomi. Havner en kommune der, mister den retten til å bestemme over sitt eget budsjett fullt ut — staten må godkjenne større beslutninger. For en kommune er det å unngå ROBEK omtrent som for en familie å unngå at banken overtar styringen av økonomien.

For å unngå dette måtte Arendal gjøre to ting samtidig: dekke inn fjorårets underskudd, og begynne å gå i pluss. Det krevde harde kutt. Og det virket — så vidt. I 2025 endte kommunen med et lite **overskudd på 1,7 prosent**, akkurat nok til å rette opp fjorårets underskudd. Resultatet: **Arendal sto ikke på ROBEK-lista våren 2026.**

Snuoperasjonen i ett bilde: I 2024 brukte kommunen 79,6 millioner mer enn den tjente (minus 1,7 prosent). I 2025 snudde det til pluss 1,7 prosent. Samme tall, motsatt fortegn — men forskjellen er hele veien fra krise til balanse. Marginen er likevel hårfin: kommunen klarer ikke å nå sitt eget mål om et sunnere overskudd de neste årene, og det finnes ingen sparepenger å gå på hvis noe svikter.

Det er viktig å forstå *hvorfor* Arendal havnet i krise. Det handler ikke bare om at kommunen brukte for mye. Den har en **svak inntektsside** i utgangspunktet — den får mindre i frie inntekter enn sammenlignbare kommuner — og den har høyere gjeld. Da rentene steg kraftig i 2022–2024 (fra 0,5 til 4,5 prosent), ble renteregningen på den store gjelda en tung bør. Kommunen kaller selv renterisikoen «den største finansielle risikoen». Krisen handler altså **mer om gjeld, renter og en svak inntektsside enn om at kommunen har brukt for mye** — og det endrer hva som må til for å løse den.

Tom sparekonto, stor gjeld — og en inntektsside som alt er strukket

~0 kr

fritt på sparekontoen. Et tall i statistikken viser 3 %, men kommunens egne dokumenter sier fondet i praksis er tomt inn i 2026

5,5 → 6,7

mrd.

slik vokser gjelda de neste årene — over én milliard mer — selv om kommunen utsetter byggeprosjekter

~115 mill.

kommunen krever allerede inn eiendomsskatt på maks — så her er det lite mer å hente

Her er den ærlige historien om Arendals «familieøkonomi».

Sparekontoen er tom

Ved inngangen til 2024 hadde Arendal rundt 215 millioner på sparekontoen («disposisjonsfondet»). De ble spist opp i løpet av året. Kommunen sier selv at den «går inn i 2026 uten midler på disposisjonsfond», og at det ikke settes av nye sparepenger noe år frem til 2029. Det finnes altså **ingen buffer** hvis noe uventet skjer.

En liten kuriositet i tallene: Den offisielle statistikken (SSB) viser at sparekontoen er på 3 prosent av årsinntekten. Men kommunens egne dokumenter sier den i praksis er tom. Forskjellen skyldes trolig at statistikken regner med litt andre ting (for eksempel selskaper kommunen eier) eller måler på et annet tidspunkt. Den ærlige lesningen er kommunens egen: **det er ikke noe fritt å gå på**. Statistikken tegner her et litt mildere bilde enn kommunekassa.

Gjelda er stor — og vokser fortsatt

Arendals lån tilsvarende omtrent en hel årsinntekt (100 prosent). Og selv om kommunen utsetter byggeprosjekter, vokser gjelda likevel fra rundt 5,5 til 6,7 milliarder kroner de neste årene. Derfor anbefaler kommunedirektøren å bremse investeringene kraftig i mange år fremover. Den store gjelda er en hovedgrunn til at kommunen må kutte.

Inntektssiden er allerede strukket

En del kommuner kan velge å innføre eiendomsskatt for å få inn mer penger. Arendal har hatt eiendomsskatt helt siden år 2000, og har allerede satt den så høyt som mulig (rundt 115 millioner i året). Til forskjell fra en rik kommune som kan velge å innføre en ny skatt, har Arendal altså **allerede brukt opp dette handlingsrommet**. Det er lite mer å hente på inntektssiden — derfor må nesten alt tas på utgiftssiden, altså gjennom kutt.

Hvor kuttes det — og hva koster det for de svakeste?

Kommunens omstillingsplan for 2026–2029 er en krisepakke på **250–300 millioner kroner** i kutt, fordelt på **alle** sektorer. To funn er verdt å forstå nærmere.

1. Eldreomsorgen koster mer enn forventet — og kuttes hardest

Når man sammenligner Arendal med hva befolkningen tilsier, bruker kommunen **nesten 48 millioner mer enn forventet på eldreomsorg** — og dette tallet har doblet seg på ett år. Grunnen er enkel: det blir flere eldre som trenger hjelp. Og det er nettopp her de hardeste kuttene settes inn: kommunen legger ned bokollektivene Elim og Trømøy, gjør om en lindrende avdeling, og kutter 20 millioner i rammene. Logikken er at man forsøker å presse en kostbar tjeneste ned mot det «forventede» nivået.

2. De sosiale tjenestene kuttes — selv om behovet er stort

Dette er det mest overraskende funnet. Agder er den landsdelen i Norge med tyngst levekår, og Arendal skårer dårlig på alle mål for utenforskap:

HVOR MANGE FALLER UTENFOR?	ARENDALE	LANDET
Uføre (18–67 år)	16,6 %	10,3 %
Unge utenfor jobb og skole (15–29)	12,2 %	9,9 %
Barn i vedvarende fattigdom (0–17)	14,8 %	10,9 %

Man skulle tro at en kommune med så store levekårsutfordringer brukte *mer* enn forventet på sosialhjelp og barnevern. Men det motsatte er tilfelle — Arendal bruker **mindre** enn forventet på disse tjenestene. Hvorfor? Ikke fordi behovet er lavt — det er tvert imot svært høyt — men fordi **krisen tvinger fram innstramming**. Når sparekontoen er tom og gjelda stor, kuttes det også i de forebyggende tjenestene, selv om de treffer de mest sårbare.

Et varsko fra kommunens egen revisjon: I august 2025 gransket kommunerevisjonen det forebyggende arbeidet for psykisk helse blant barn og unge. Den fant ingen lovbrudd, men flere svakheter — og siterte ledere direkte: det er vondt å se på at tjenester «på vei til å bli stadig bedre ... bygges ned igjen på grunn av kommunens dårlige økonomi». Med andre ord: økonomien spiser opp forebyggingen, nettopp der behovet er størst.

Én sektor skjermes likevel fra kutt: **administrasjonen** («byråkratiet»). Det høres bakvendt ut, men forklaringen er at Arendal allerede har uvanlig *lite* administrasjon — nesten 67 millioner

mindre enn forventet. Kommunen mener den trenger nettopp denne kapasiteten for å klare å gjennomføre alle de andre kuttene.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2024 hadde Arendal et underskudd (**minus** 1,7 %), i 2025 et lite overskudd (**pluss** 1,7 %). Snuoperasjonen var akkurat nok til å unngå statlig kontroll.

ROBEK

Statens «svarteliste» for kommuner med for dårlig økonomi. Havner en kommune der, mister den retten til å styre budsjettet sitt fritt — staten må godkjenne større beslutninger. Arendal balanserte på kanten, men unngikk lista i 2025.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som kan brukes når noe svikter. Statistikken viser 3 %, men Arendals egne dokumenter sier fondet i praksis er tomt. Det finnes ingen buffer.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Arendals gjeld tilsvarer rundt 100 % av en hel årsinntekt, og den fortsetter å vokse. Renteregningen er den største økonomiske faren.

Behovskorrigert / forventet behov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Arendal rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at eldreomsorgen koster mer enn forventet, mens de sosiale tjenestene koster mindre.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan kreve inn på eiendommer. Arendal har hatt den siden år 2000 og satt den så høyt som mulig — så her er det lite mer å hente.

«Terra-saken»

En skandale fra 2007 der åtte *kraftkommuner* tapte penger på risikable amerikanske produkter. **Arendal var ikke en av dem.** Arendals problemer er en egen historie om høy gjeld og svak inntektsside — ikke Terra.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Arendals egne årsrapporter og budsjetter (handlings- og økonomiplanen 2026–2029), og kommunerevisjonens rapporter. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift, eller at krisen tvinger fram kutt. Og når noe koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men kan handle om reelle behov, for eksempel flere eldre. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.